

دانشگاه علامه طباطبائي
دانشکده ادبيات فارسي و زبان هاي خارجي

تک نگاري آثار منيرو رواني پور

نگارش: فاطمه ميرزابيگي

استاد راهنما: دكتور احمد تميم داري

استاد مشاور: دكتور محمود بشيري

پايان نامه براي دريافت درجه کارشناسي ارشد

در رشته زبان و ادبيات فارسي

شهر يور ۸۹

چکیده

تک نگاری آثار منیرو روانی پور از داستان نویسان معاصر فارسی، موضوع اصلی این پژوهش است. روانی پور از جمله زنان نویسنده ای بود که در دهه شصت شمسی در فضای مردانه ادبیات داستانی ایران خوش درخشید. او با انتشار مجموعه داستان «کنیزو» خود را به جامعه هنری ایران شناساند. رمان «اهل غرق» وی را به عنوان یکی از شاخص ترین نویسندگان پیرو رئالیسم جادویی مارکز معرفی کرد. و با رمان «کولی کنار آتش» در حیطه پست مدرنیسم، طبع آزمایی کرد. گرایش به ادبیات اقلیمی جنوب، خلق فضاهای وهم آلود و افسانه ای به شیوه رئالیسم جادویی و ترسیم رنج و تیره روزی زنانی که در جامعه پناهگاه مطمئنی نمی یابند، از ویژگی های بارز این نویسنده است.

این پژوهش با هدف تک نگاری آثار منیرو روانی پور در چهار فصل نوشته شده است. از آنجا که در تک نگاری، هدف، توجه به خود اثر و کشف ظرایف و ویژگی های آن است، ما نیز برای نگارش این پژوهش، ابتدا به مطالعه آثار وی پرداخته و سپس عواملی را که موجب تشخیص و امتیاز و شهرت این آثار شده است، مورد بررسی قرار داده ایم.

کلید واژه: روانی پور، تک نگاری، رئالیسم جادویی، داستان، رمان.

فهرست

پیشگفتار ..... Error! Bookmark not defined.

فصل اول: کلیات پژوهش

- ۱-۱ تک‌نگاری ۵
- ۲-۱ داستان‌نویسان زن و دغدغه‌های آنان ۷
- ۳-۱ ادبیات اقلیمی جنوب ۱۰
- ۴-۱ ادبیات داستانی (Fiction) ۱۲
- ۴-۱-۱ رمان (Novel) ۱۵
- ۴-۱-۲ داستان کوتاه (Short story) ۱۶
- ۴-۱-۳ داستانک (Short short story) ۱۸
- ۵-۱ عناصر مهم داستانی ۲۰
- ۵-۱-۱ زاویه‌ی دید (point of view) ۲۰
- ۵-۱-۲ پیرنگ (Plot) ۲۲

- ۲۵..... ۱-۵-۳ شخصیت یا قهرمان (Character)
- ۲۶..... ۱-۵-۴ صحنه و صحنه پردازی
- ۲۷..... ۱-۵-۵ فضا (Atmosphere)
- ۲۸..... ۱-۶-۱ مدرنیسم (Modernism)
- ۳۱..... ۱-۷-۱ پسامدرنیسم (post – Mondernism)
- ۳۶..... ۱-۸-۱ رئالیسم (Realism)
- ۳۷..... ۱-۹-۱ سورئالیسم (Surrealism)
- ۳۸..... ۱-۱۰-۱ رئالیسم جادویی (Magic realism)
- ۴۲..... ۱-۱۱-۱ معرفی زندگی و آثار منیرو روانی پور
- ۴۲..... ۱-۱۱-۱ مروری بر زندگی منیرو روانی پور
- ۴۴..... ۱-۱۱-۲ معرفی آثار
- ۴۷..... ۱-۱۱-۳ سال شمار آثار داستانی روانی پور

فصل دوم: مجموعه های داستانی

- ۵۰..... ۲-۱-۱ «کنیزو»
- ۵۴..... ۲-۱-۲ «شب بلند»
- ۵۶..... ۲-۱-۳ «آبی ها»
- ۵۹..... ۲-۱-۴ «طاووس های زرد»
- ۶۰..... ۲-۱-۵ «دریا در تاکستان ها»
- ۶۲..... ۲-۱-۶ «مانا، مانای مهربان»
- ۶۳..... ۲-۱-۷ «پرشنگ»
- ۶۴..... ۲-۱-۸ «مشنگ»
- ۶۶..... ۲-۱-۹ «جمعه خاکستری»
- ۶۸..... ۲-۲-۱ «سنگ های شیطان»
- ۷۰..... ۲-۲-۲ «مرغ آبی رنگ مرده»

- ۷۲..... «قصه غم‌انگیز عشق» ۳-۲-۲
- ۷۳..... «ما فقط از آینده می‌ترسیم» ۴-۲-۲
- ۷۵..... «جیران» ۵-۲-۲
- ۷۶..... «هروس» ۶-۲-۲
- ۷۷..... «بازی» ۷-۲-۲
- ۷۷..... «روایتی دیگر» ۸-۲-۲
- ۷۸..... «سه تصویر» ۹-۲-۲
- ۸۱..... «دی یعگوب» ۱-۳-۲
- ۸۲..... «منو» ۲-۳-۲
- ۸۴..... «ماکو» ۳-۳-۲
- ۸۵..... «سیریا، سیریا» ۴-۳-۲
- ۸۹..... «چندین هزار و یک شب» ۵-۳-۲
- ۹۰..... «چهارمین نفر» ۶-۳-۲
- ۹۱..... «روز شکوفه و نمک» ۷-۳-۲
- ۹۳..... «و دیگر تمام شد» ۸-۳-۲
- ۹۴..... «کافه چی» ۱-۴-۲
- ۹۵..... «ماریا» ۲-۴-۲
- ۹۷..... «زن فرودگاه فرانکفورت» ۳-۴-۲
- ۹۸..... «مانا» ۴-۴-۲
- ۱۰۰..... «فروپاشی» ۵-۴-۲
- ۱۰۱..... «دریاچه» ۶-۴-۲
- ۱۰۲..... «دیدار» ۷-۴-۲
- ۱۰۳..... «کشتی شکستگان» ۸-۴-۲
- ۱۰۵..... «میو» ۹-۴-۲

- ۱۰۶..... ۱۰-۴-۲ «سه زن»
- ۱۰۶..... ۱۱-۴-۲ «گل‌های ماگنولیا»
- ۱۰۷..... ۱۲-۴-۲ «ملاقات ویژه»
- ۱۰۸..... ۱۳-۴-۲ «در غربت»
- ۱۱۰..... ۱-۵-۲ «رعنا»
- ۱۱۶..... ۲-۵-۲ «شیوا»
- ۱۲۰..... ۳-۵-۲ «نازلی»

فصل سوم: رمان‌ها

- ۱۲۷..... ۱-۳ «اهل غرق»
- ۱۵۰..... ۲-۳ «دل فولاد»
- ۱۶۱..... ۳-۳ «کولی در آتش»

فصل چهارم

- ۱۸۶..... جمع بندی و نتیجه گیری
- ۱۹۳..... کتابنامه

پیشگفتار

پس از گذشت چند دهه از عمر داستان‌نویسی معاصر ایرانی و پیدایش رمان‌ها و داستان‌های کوتاه در خورتوجه، نقد و تحلیل موشکافانه‌ی ادبیات داستانی معاصر ضروری می‌نماید. در این میان منیرو روانی‌پور یکی از زنان نویسنده‌ی ادبیات داستانی معاصر است که پس از انقلاب کار خود را شروع کرد. او در سال ۱۳۶۰ داستان‌نویسی را به طور جدی آغاز و با انتشار مجموعه داستان «کنیزو» خود را به جامعه‌ی ادبی ایران معرفی کرد. در پایان دهه‌ی شصت با انتشار سه کتاب «اهل غرق»، «دل فولاد» و «سنگ‌های شیطان» به عنوان نویسنده‌ای پرکار مطرح شد. مجموعه‌ی «سیریا سیریا» (۱۳۷۲)، «کولی کنار آتش» (۱۳۷۸)، «زن فرودگاه فرانکفورت» (۱۳۸۰) و «نازلی» (۱۳۸۱) از آثار بعدی اوست.

روانی‌پور یکی از پرکارترین بانوان در عرصه‌ی داستان‌نویسی معاصر است که آثار داستانی وی به لحاظ برخی نوآوری‌ها و سبک ویژه، ضرورت نقد و بررسی را ایجاب می‌کند.

روانی‌پور نویسنده‌ای است که او را با تبحرش در خلق فضاهای بومی منحصر به داستان‌هایش با استفاده از ویژگی‌های اقلیمی جنوب کشور می‌شناسند. جهانی سرشار از وهم و آکنده از زیبایی‌های نوشتاری که حاصل تردید بین دنیای زمینی و ماورای طبیعی است. محوریت داستان‌های او با زن است که گویی در همه جای این سرزمین و آن سوی آب‌ها همچنان بار ملامت و اندوه زن بودن را بر دوش می‌کشد. در دسته‌ای از آثارش به انعکاس آداب و رسوم، باورهای محلی و بومی مردم جنوب در فضایی وهم‌آلود و خیال‌انگیز می‌پردازد. در این آثار او از تجربیات و مشاهدات خود بهره می‌گیرد و با نگاهی نقادانه و قضاوت‌گر، خرافه‌های بومی را به تصویر می‌کشد. در دسته‌ای دیگر هم مسائل اجتماعی طبقات مختلف را در جامعه‌ای وسیع‌تر به تصویر می‌کشد. بیش‌تر زنان داستان‌های روانی‌پور، در عشق پیشگام و معمولاً طرد شده‌ی جامعه هستند که اغلب به دلایلی مشابه از این مسئله در زن‌جند، دلایلی که به باورها و ذهنیت‌های کهنه و گاه منسوخ مردم برمی‌گردد. باورهای کهن که اغلب زنان را هدف قرار می‌دهند.

این پژوهش با هدف تک‌نگاری آثار منیرو روانی‌پور در چهار فصل نوشته شده است. فصل اول، کلیات پژوهش است که شامل تعاریف، مفاهیم و معرفی زندگی و آثار روانی‌پور می‌شود. از آنجا که نویسنده‌ی

موردنظر یکی از زنان نویسنده‌ی معاصر است، ابتدا مطالبی در خصوص نویسنده‌های زن و مسائل و دغدغه‌های فکری آنان مطرح، و در قسمت‌های بعدی به ادبیات داستانی و انواع آن (رمان، داستان کوتاه و ...) به‌طور گذرا اشاره می‌شود. پس از آن عناصر مهم داستانی معرفی می‌گردد. پیش از آنکه به «رنالیسم جادویی» به عنوان یکی از شاخص‌ترین گرایش‌های داستان‌نویسی روانی‌پور پردازیم، به مکتب «رنالیسم» به عنوان پایه و اساس رنالیسم جادویی و «سورنالیسم» به دلیل نزدیکی نسبی با این شیوه، اشاره‌ی مختصری می‌شود. از آنجا که رمان «کولی کنار آتش» دارای برخی از مؤلفه‌های پست مدرنیستی است، کلیاتی درباره‌ی مدرنیسم (به عنوان بنیان پست مدرنیسم) و پست مدرنیسم نیز ذکر می‌شود.

در فصل دوم مجموعه‌های داستانی روانی‌پور به ترتیب سال انتشار بررسی می‌شود. به این روش که ابتدا به مطالعه‌ی آثار وی پرداخته و سپس عواملی که موجب تشخیص و امتیاز و شهرت این آثار شده است را مورد بررسی قرار داده‌ایم. فصل سوم به بررسی رمان‌های روانی‌پور اختصاص می‌یابد. در این فصل نیز به مانند فصل پیشین ابتدا خلاصه‌ای از رمان می‌آید و پس از آن اثر موردنظر بررسی می‌شود. در فصل چهارم نتایج و دستاوردهای پژوهش ارائه می‌شود.

در پایان وظیفه می‌دانم تا مراتب سپاس و قدردانی خود را به پیشگاه استادان محترم راهنما و مشاور، جناب آقای دکتر احمد تمیم داری که با مهربانی و صبوری مسئولیت راهنمایی اینجانب را بر عهده گرفتند و راه تحقیق را بر من گشودند، و نیز از استاد گرانمایه، جناب آقای دکتر محمود بشیری که اشارات و رهنمون‌های ایشان همواره راهگشای من بوده است، تقدیم کنم.

نیز جای دارد از همه‌ی دوستان و عزیزانی که مراد در تدوین و تنظیم این رساله یاری کرده اند، به ویژه از دوست و همراه همیشگی ام جناب آقای علی ایزددوست، به پاس همه‌ی حمایت‌هایشان قدردانی کنم.

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ تک‌نگاری

با مطالعه‌ی عنوان رساله «تک‌نگاری آثار منیرو روانی‌پور» اولین سؤالی که به ذهن می‌رسد این است که تک‌نگاری چیست؟

اصطلاح Monograph از دو واژه‌ی Mono به معنی تک، یک و Graph به معنی نمودار منحنی و نمایش هندسی، ترکیب یافته و در فارسی به «مونوگرافی، تک‌نگاری، تک‌نگاشت و رساله» ترجمه شده است. از این اصطلاح مشتقاتی به صورت اسم: Monographer و Monographist و صفت: Monographic و قید: Monographically ساخته شده است. در فرهنگ لغت و دایره‌المعارف‌های ادبی، تعاریف ذیل از این اصطلاح آمده است:

- تک‌نگاری، مقاله‌ی تحقیقی درباره‌ی موضوعی ویژه (Subject of particular) است مانند: او یک تک‌نگاری درباره‌ی جنگ‌های صدساله نوشته است.
- رساله‌ی عالمانه‌ی مفصل و کاملاً مستندی است که حوزه‌ی کوچکی از یک رشته‌ی علمی را دربرگیرد.
- کتاب یا مقاله‌ای درباره‌ی ویژگی یا مشخصه‌ای از یک موضوع و مانند آن، نوشته‌ای ادیبانه درباره‌ی برخی از جنبه‌های جزئی یک موضوع.
- گزارش از امری واحد مثلاً یک گزارش زندگی‌نامه‌ای از فردی که به مسیحیت و بازسازی (احیا) آن گرایش دارد.
- مجموعه‌ای از تصاویر (مانند تجدید چاپ نقاشی‌ها) که نشان دهنده‌ی آثار یک هنرمند است و معمولاً با بیوگرافی یا نوشته‌ای انتقادی همراه است.
- رساله درباره‌ی یک گونه یا دسته‌ی واحد از گیاهان یا حیوانات.

- رساله‌ای ویژه درباره‌ی موضوعی خاص در تاریخ طبیعی.

تک‌نگاری دروازه‌ی ورودی رشته‌ی مردم‌شناسی و انسان‌شناسی است. در این رشته، پژوهشگر حاصل تجربیات و یافته‌های خویش درباره‌ی آداب و رسوم، محیط جغرافیایی، روابط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی یک قوم یا قبیله را با حضور و زندگی در میان آنها، به صورت تک‌نگاری می‌نویسد. مانند تک‌نگاری‌های «ژان پی یر دیگارو» و «ریچارد تایر» از عشایر ایران و یا کتاب‌های «اورازان»، «تات‌نشین‌های بلوک زهرا» و «خارک، در یتیم خلیج فارس» از جلال آل‌احمد، «ایلخچی» و «اهل هوا» از غلامحسین ساعدی.

در تعریف این اصطلاح به عربی نیز نوشته‌اند: «البحث ذوالموضوع الواحد، دراسةً فیها شیءٌ من التعمق حول موضوع الواحد ذی قيمةً علمیه.»

از این تعاریف درمی‌یابیم که تک‌نگاری نوشته‌ای است به صورت مقاله، رساله یا کتابی کوچک درباره‌ی موضوع یا جنبه‌هایی از یک موضوع خاص که می‌تواند شامل زندگی‌نامه (بیوگرافی) تحلیل و نقد جنبه‌های گوناگون یک اثر و یا تحقیق علمی بر مبنای تجربه، آزمایش و مشاهدات عینی باشد. در این شیوه، ارائه‌ی نظرات و یافته‌های پژوهشگر دارای اهمیت فراوانی است. در حوزه‌ی ادبیات همواره مقاله و رساله‌هایی درباره‌ی موضوعات مختلف ادبی و شرح احوال نویسندگان و شاعران نوشته شده است که می‌توان آنها را «تک‌نگاری» نامید.

اما آنچه که باید در تک‌نگاری از آثار ادبی مورد توجه قرار گیرد، «خود اثر» است. پیش از هر چیز باید متن ادبی را به دقت و ظرافت مطالعه کرد و سپس موضوعاتی را برای شرح و تحلیل گزینش کرد که عامل تشخیص و امتیاز آن اثر شده و از بسامد بالایی برخوردار است چه در حوزه‌ی محتوا و چه در حوزه‌ی ساخت و صورت.

در تک‌نگاری، هدف، توجه به خود اثر و کشف ظرایف و برجستگی‌های آن است. از این‌رو، ما نیز برای نوشتن تک‌نگاری از آثار منیر و روانی‌پور، ابتدا به مطالعه‌ی دقیق آثار وی پرداخته و سپس عواملی که موجب تشخیص و امتیاز و شهرت این آثار شده است را مورد بررسی قرار داده‌ایم.

۲-۱ داستان‌نویسان زن و دغدغه‌های آنان

نویسندگان آثار ادبی در ایران همواره مردان بوده‌اند و جز مواردی معدود، صدای زنان شنیده نشده است. جنسیت در ایران همواره توسط گفتمان‌های مردان تعریف شده است. تقابل مردان و زنان، به ویژه یک‌تازیه‌های مردان در ادبیات که زنان را یا به پتیارگی، دژخویی، نیرنگ و صفات ناپسند متصف کرده‌اند و یا به موجوداتی منفعل، خاموش و مطیع؛ گاهی و به خصوص از دوره‌ی قاجاریه به بعد از جانب زنان بی‌پاسخ نمانده است. همزمان با انقلاب مشروطه و در جریان برخورد با فرهنگ و تمدن اروپایی و آشنایی نسبی زنان با حقوق خود، شاهد حضور فعال‌تر زنان در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و ادبی هستیم. زنان خود به عنوان نویسنده قلم به دست گرفتند و از خود آن‌گونه که هستند نوشتند، نه آن‌گونه که مردان می‌خواهند و تصور می‌کنند. بدین سان زن از بازیچه‌ی مرد بودن و صرفاً رضایت خاطر او را فراهم آوردن تاحدودی فاصله گرفت و این موفقیتی بزرگ برای زنان ایرانی بود.

«در دهه‌های اخیر، افزایش خیره‌کننده‌ی تعداد زنان داستان‌نویس، بسیاری را شگفت‌زده کرده است. قلم به دست گرفتن شمار بسیاری از زنان در جامعه‌ای که به صورت سنتی در آن زنان نادیده گرفته می‌شدند و نویسندگان زن با واکنش‌های منفی افکار عامه روبه‌رو بوده‌اند (برای نمونه قره‌العین و فروغ فرخزاد) خبر از تحولی مهم در عرصه‌ی ادبی و اجتماعی جامعه‌ی ایران است. گرچه دلایل متعدد و گاه متضادی برای تبیین این تحولات بیان شده است، آنچه همگان بر آن توافق دارند، حضور به لحاظ کمی گسترده و بی‌سابقه‌ی زنان داستان‌نویس در ایران است؛ به گونه‌ای که اگر در فاصله‌ی میان دهه‌ی ۱۳۱۰ تا ۱۳۴۰ در برابر هر هجده نویسنده‌ی مرد با یک نویسنده‌ی زن روبه‌رو بوده‌ایم، در دهه‌ی هفتاد و هشتاد، در برابر هر یک و نیم نویسنده‌ی مرد، با یک نویسنده‌ی زن مواجهیم.» (میرعابدینی ۲۰۰۴)

تصویر ارائه شده از زن در ادبیات داستانی معاصر ایران از دهه‌ی ۴۰ دستخوش تحولی جدی می‌شود. در این دهه «سیمین دانشور» در سووشون، زن را با چهره‌ای کاملاً متفاوت از شخصیت‌های «زن» در رمان‌های اجتماعی قبل از آن، معرفی می‌کند. «زری» شخصیت اصلی سووشون، نمونه‌ای است از یک زن متعارف و مقتدر ایرانی که با کشته شدن همسرش، مسئولیت امور خانواده را مقتدرانه در دست می‌گیرد و از همسری مطیع و مادری نمونه تبدیل می‌شود به زنی مستقل و قهرمانی در پی آرمان‌های اجتماعی.

«تحولات کمی در داستان‌نویسی زنان با واکنش‌های متفاوتی روبه‌رو شده است. برخی قلم به دست گرفتن زنان را معادل رهایی زنان قلمداد کرده‌اند و معتقدند که زنان از طریق نوشتن، صدای خاص و نادیده گرفته شده‌ی خود را در جامعه طنین‌افکن می‌کنند.» (میلانی ۵۷). اما این خوشامدگویی غیرانتقادی با برخی پژوهش‌های صورت گرفته که آثار برخی نویسندگان زن را بررسی کرده، مورد تردید قرار گرفته است. برخی پژوهشگران به نقش ادبیات نوشته شده توسط زنان در باز تولید فرهنگ غالب اشاره کرده‌اند.» (فرهنگی و میرفخرایی ۶۳) این دیدگاه، نگرش قبلی را که معتقد به رهایی بخشی فعالیت داستان‌نویسی برای زنان است، مخدوش می‌کند و شمول آن را مورد انتقاد قرار می‌دهد. (ولی زاده ۱۹۳)

مطالعه‌ی متون نویسندگان زن ایرانی می‌تواند به روشن شدن زوایای متعددی از زمینه‌ی اجتماعی آنها بیانجامد. رمان‌های منتشر شده توسط زنان بر تولید، بازتولید و دگرگونی هویت جنسیتی زنان ایرانی و روابط قدرت میان زن و مرد تأثیر می‌گذارد. آثار آنان شواهدی عینی برای شناخت روابط جنسیتی جامعه و تحولات جاری ارائه می‌دهد و می‌توان از خلال سطور اکثر این آثار، جنبش وسیع‌تر اجتماعی زنان را ردگیری و ساختار سلطه بر زنان و مقاومت‌های زنان در برابر آن را آشکار کرد.

«نویسندگان زن از دنیایی خشن می‌نویسند و در عین حال ضعف‌ها و دلهره‌ها، آنها را به شتاب‌زدگی و واکنش‌های احساساتی برمی‌انگیزد. عده‌ای از نویسندگان زن گاه به چنان ورطه‌ای از سانتی مانتالیسم^۱ (sentimentalism) درمی‌غلتنند که حاصلش ادبیات بدی است که در آن زنان، ناتوان از برقراری مکالمه‌ای خلاق با جنس مخالف، بیش از پیش احساس ناامنی می‌کنند و مردان محدود به تمناهای غریزی‌شان تصویر می‌شوند. نویسنده گرفتار دنیایی تنگ می‌شود بی‌آنکه بتواند گستره‌ی تازه‌ای را فتح کند که نشان از به خودآیی و تفرد شخصیت داستان به عنوان انسانی اندیشمند داشته باشد. در واقع او قهرمان اثر خود را بیش از پیش به حصار ناامنی و ترس از هویت زنانه می‌راند.

غالباً طرح مشکل هویت و جایگاه زن به راهی برای انتقاد از جامعه تبدیل می‌شود. مطالبات تساوی طلبانه به شکل ضدیت با اقتدار مرد در خانواده و عصیان بر ضد سلطه در زندگی عاطفی و اجتماعی بروز می‌یابد. در

۱- سانتی مانتالیسم: ادبیات احساسی گرایانه، احساساتی.

این داستان‌ها زنان همواره قربانی و مردان گناهکارند، زیرا با عشق و همدردی بیگانه‌اند. اما در اغلب داستان‌ها بحران اجتماعی در حد برخورد دنیای مقتدر مردانه با جهان نایمن زنانه خلاصه می‌شود.» (میرعابدینی ۱۱۱۲)

نویسندگانی چون سیمین دانشور، غزاله علیزاده، شهرنوش پارس‌پور، منیرو روانی‌پور و... آثاری گران‌قدر در ادبیات داستانی به یادگار گذاشتند. زنان داستان‌های روانی‌پور اغلب زنانی سنت‌شکن و سرکش‌اند و اکثراً از مردان شکست خورده‌اند. در آثار او نیز زنان همواره قربانی و مردان گناهکارند و در کل با دیدی انتقادی به مردان می‌نگرد.

۱-۳ ادبیات اقلیمی جنوب

ادبیات اقلیمی حاصل کاوش در اسلوب زندگی و آداب و رسوم منطقه‌ای خاص است. غلامحسین ساعدی را پیشرو ادبیات اقلیمی و روستایی دانسته‌اند. پس از وی بسیاری از نویسندگان برای شناساندن رفتارها، تجربه‌ها، آرزوها و سرخوردگی‌ها و رسم‌های ناآشنای روستاها و مکان‌های دورافتاده کوشیده‌اند و آنها را دستمایه‌ی کارهای خود قرار داده‌اند. در این میان صادق چوبک، احمد محمود، قاضی ربیع‌الحوی، اصغر عبداللهی، محمد کشاورز و منیرو روانی‌پور را نمونه‌های مطرح نویسندگان اقلیمی جنوب می‌دانند. منیرو روانی‌پور که ما اساس کار خود را بر پایه‌ی داستان‌های وی قرار داده‌ایم نویسنده‌ی خطه‌ای است که پیش از این نویسنده‌ی بزرگی چون صادق چوبک را در بطن خود پرورانده است.

با این حال بسیاری از منتقدین بین آثار بومی روانی‌پور و چوبک تفاوت قائلند. و بر این باورند که نگاه چوبک به مسائل بومی، نگاه بیرونی است و در آثار روانی‌پور نوعی نگاه درونی موج می‌زند. وی در این باره می‌گوید:

یک بار از من پرسیدند چطور کارهای تو با کارهای چوبک متفاوت است؟ گفتم صادق چوبک بوشهری است، من جفره‌ای هستم که نیم ساعت با بوشهر فاصله دارد. ولی فاصله‌ی فرهنگی اش هزار سال است. من از دریچه‌ی فرهنگ خودم به دنیا نگاه می‌کنم.^۲

از علی دشتی، به عنوان اولین داستان‌نویس مطرح در این خطه یاد می‌شود. -اگرچه در بوشهری بودن او حرف و حدیث‌هایی وجود دارد.- وی با انتشار رمان «ایام محبس» در سال ۱۳۰۱ و داستان‌هایی چون «فتنه»، «جادو»، «هندو»، «سایه» و دیگر آثار توانست نام خود را به عنوان یکی از داستان‌نویسان بوشهری مطرح کند. اما در این میان از چوبک به عنوان اسطوره‌ی ادبی بوشهر یاد می‌کنند که نه تنها یکی از پیشگامان داستان‌نویسی در ایران به شمار می‌آید بلکه به عنوان یکی از نویسندگان تأثیرگذار بر همشهری‌های خود است. چوبک پس از انتشار آثاری چون «تنگسیر»، «انتری که لوطیش مرده بود»، «سنگ صبور» و ... توانست به عنوان الگوی داستان‌نویسی برای جوانان بوشهری شناخته شود.

۱-روانی‌پور، گفتگو با نشریه همشهری، ش ۵۵.

روانی پور به عنوان شاخص‌ترین چهره‌ی این خطه در عرصه‌ی داستان‌نویسی پس از انقلاب به شمار می‌آید. ویژگی کار او این است که به روستاها و مناطق دوردست جنوب سفر می‌کند. از نزدیک با مردم آن منطقه آشنا می‌شود و از باورها و افسانه‌های آنها برای نوشتن داستان‌هایش سود می‌جوید. و توانست با بهره‌گیری از عناصر بومی و به کارگیری لهجه‌ی محلی مخاطبان خود را داشته باشد.

۱-۴ ادبیات داستانی (Fiction)

«این اصطلاح کلاً به آن دسته از آثار روایتی منثور اطلاق می‌شود که جنبه‌ی خلاقه‌ی آنها بر واقعیت غلبه دارد و شامل قصه، داستان کوتاه، داستان بلند، رمان و رمان کوتاه می‌شود. موضوعات مورد توجه ادبیات داستانی معمولاً تخیلی و ساخته و پرداخته‌ی یک ذهن خلاق است و به بیان امور حقیقی یا حقایق تاریخی نمی‌پردازد.» (داد ۲۲)

در کتاب «صد سال داستان‌نویسی ایران» از میرعبدینی چنین آمده است:

«داستان به عنوان وسیله‌ی ادبی مؤثری، در بازتاب خواست‌ها و آرزوهای گروه‌های مختلف جامعه نقش ویژه‌ای ایفا می‌کند. داستان، به ویژه در غیبت نقد اجتماعی و سیاسی، خصلتی فعال، آموزشی و پیام‌آورانه می‌یابد. در واقع، نویسنده‌ی پیشرو جهان سوم به جای توجه به زیبانویسی و شکل‌گرایی و ظاهرپرستی، به تشریح و تبیین مسائل اجتماعی می‌پردازد. چنین نویسنده‌ای، آن‌گاه که با وجود مشکل‌هایی چون پایین بودن سطح فرهنگ عمومی، بی‌سوادی و در نتیجه نبود نشریه‌های منظم که در تمامی زمینه‌ها بتواند مضمون موردنظر خود را به شکل هنری بیان کند؛ نقشی مثبت در انعکاس زندگی مردم سرزمین خویش و پیشبرد فرهنگ و ادبیات ایفا می‌کند.» (میرعبدینی ۸۲)

«ادبیات داستانی به تمام روایات منثور داستانی اطلاق می‌شود که با دنیای واقعی ارتباط معناداری داشته باشد و ویژگی ساختگی و ابداعی آن بر جنبه‌ی تاریخی و واقعی آن غلبه کند و در پرداخت آن، خلاقیت هنری به کار رفته باشد. به تعریف دیگر «ادبیات داستانی» بر آثار منثوری دلالت دارد که از ماهیت تخیلی برخوردارند. غالباً به قصه، داستان کوتاه، رمان و انواع وابسته به آنها ادبیات داستانی می‌گویند. بنابراین این اصطلاح ادبی، نمایشنامه‌ی منظوم و حماسه و تراژدی و کمدی را در بر نمی‌گیرد.» (میرصادقی، عناصر داستان ۱۴)

ادبیات داستانی در ایران معاصر اغلب شامل رمان، رمان کوتاه، داستان کوتاه و داستانونک است که حاصل آشنایی ایرانیان با جامعه‌ی غربی است و در آن نویسنده تنها به تصویر خوبی و بدی مطلق نمی‌پردازد، بلکه اغلب موضوعات، از حیات اجتماعی گرفته می‌شود.

«داستان‌نویسی به شیوه‌ی نوین در ایران نیز عموماً تحت تأثیر ادبیات مغرب زمین بوده است که با ترجمه‌هایی چون؛ «حاجی بابای اصفهانی» اثر جیمز موریه، «ستارگان فریب خورده یا حکایت یوسف شاه» نوشته‌ی فتحعلی آخوندزاده، راه خود را پیدا کرد و با انتشار «یکی بود یکی نبود» جمال‌زاده در سال ۱۳۰۰ هـ.ش آغاز شد.» (یاحقی، با تلخیص ۱۹۳-۱۹۲-۱۸۹)

یکی از عواملی که باعث گرایش مردم به ادبیات داستانی می‌شود، همانندسازی‌هایی است که خواننده میان خود و قهرمان کتاب می‌یابد. در واقع اشتراک‌های عاطفی عاملی است برای توجیه بیش‌تر خواننده به قهرمان و عبرت‌پذیری از رویدادهای زندگی قهرمان که منجر به ترقی و آگاهی خواننده می‌شود.

